

פרוטוקול מס. ע/19

מישיבת זועדת הכלכלה

מיום ג', י"ט באדר תשי"ח - 11.3.1958

נכח:

- חברי הזועדה: ב. אבניאל - היו"ר
- מ. אולמרט
- ע. איכילוב
- י. אלמוגי
- י. ניצני
- ג. שוקן
- ש. שורש
- א. תלמי

סוזמנים: שר החקלאות - ק. לוז

- צ. גוימן ()
- מ. קבטור (נציגי מינהל המים
- מ. מרשובסקי ()
- מר שרייבר - נציג המרכז החקלאי
- מר יעקבסון ()
- מר רוטמן (נציגי התאחדות האכרים
- מר טאצא ()

סדר-היום:

1. שונות.
2. המשך הדיון בהצעת חוק המים, תשי"ח - 1957

פותח את הישיבה.

היו"ר ב. אבניאל:

מתי נקיים שיחה על הסיוור שערכנו?

מ. אולמרט:

אני חושב שנעשה זאת תוך 10 הימים הקרובים
בישיבה מיוחדת של כל אלה שהשתתפו בסיוור.

היו"ר ב. אבניאל:

ע.ע.

הי"ר ב. אבניאל:

ק"ל לנו פנייה מהתאחדות הסוחרים, המבקשת שנקבל את נציגיה. היא טוענת כי מספחים אנשים המאורגנים אצלה, בהשוואה לאנשים המאורגנים במרכז בעלי המלאכה. אני סבור שצריך לקבלם, אולם לא במליאת הוועדה, כי אם בוועדת המשנה לעניני ציבור.

ש. שורש:

הוועדה איננה יכולה לדון בענינים שלא הועברו אליה ע"י מליאת הכנסת, ואני מציע להפנות את התאחדות הסוחרים לוועדה לפניית הציבור.

הי"ר ב. אבניאל:

לא זה הנוהג הקיים, לא בוועדת הכספים ולא בוועדת הכלכלה. וועדת הכספים מקבלת נציגי גופים שונים, אם במליאת הוועדה ואם בוועדת-משנה. לפני שנתיים מינינו וועדה קבועה לטיפול בפניות המופנות לוועדת הכלכלה, ואני מציע שוועדה זו תקבל גם את נציגי התאחדות הסוחרים.

י. אלמוגי:

וועדת הכלכלה יכולה לקבל נציגי גופים שונים בקשר לנושאים שהיא דנה בהם. אם הסוחרים מתאוננים על קיפוח במשרד המסחר והתעשייה, וועדת הכלכלה איננה יכולה לפקח על המשלה, ועל-כן אינני מציע לקבל את נציגי התאחדות הסוחרים.

מ. אולמרט:

אם רוצים לצמצם את פעולות/הכנסת רק בדיונים על חוקים שהועברו אליהן ובהצעות לסדר-היום שהועברו ע"י רוב הכנסת - נהפוך את המוסד הזה לכלי שרת של האקסקוטיבה. החיוב שבשיטה הפרלמנטרית הוא, שהציבור יכול להביע דעותיו באמצעות נציגיו ועל-כן אני מציע שנקבל את נציגי התאחדות הסוחרים.

ע. איכילוב:

הוועדה לפניית הציבור של הכנסת באה לתת תשובה בעיקר לבוודים, לפעמים לקבוצה של בוודים. הנושא שהועלה נוגע לציבור של עשרות אלפי איש, החושב - אולי הוא טועה - שמשרד המסחר והתעשייה מקפח אותו ומבקש להופיע בפני וועדת הכלכלה, ואני חושב שעל הוועדה להענות לבקשה זו.

הי"ר ב. אבניאל:

הוועדות השונות של הכנסת נוהגות לקבל משלחות שונות הפונות אליהן, גם המשלה מביטה על כך בעיני יפה, כי בענין זה אנו משתפים פעולה. אשר לענין הקונקרטי, אני מציע שנציגי התאחדות הסוחרים יתקבלו לא ע"י מליאת הוועדה, כי אם ע"י וועדת המשנה, שהרכבה על דעת כל חברי הוועדה ובהרכב כל הסיעות המשתתפות בוועדת הכלכלה.

ש. שורש:

אני מציע כי לפני שנקבל את התאחדות הסוחרים, נקיים שיחה בענין זה.

הי"ר ב. אבניאל:

אינני רואה כל סיבה מדוע לא להזמין בינתיים את נציגי התאחדות הסוחרים, ובענין זה אציית רק להוראה של נשיאות הכנסת, ואני מציע להזמיןם, כבקשתם, לישיבת מליאת הוועדה.

הוחלט להזמין לישיבה הבאה את נציגי התאחדות הסוחרים.

ע.ע.

המשך הדיון בחוק המים, תשי"ח-1957:

הינד ב. אבניאל:

עדינו להמשיך את הבידור עם המאמץ וההקלאה.

א.כילוב:

ברצוני לציין, כי המרכז החקלאי והתאחדות האכרים מהווים ביחד 90% של החקלאות בארץ, כך שהשקפת עולמם של שני גופים אלה יש בה משום ביטוי להשקפת עולמם של החקלאים בארץ.

נציגי המרכז החקלאי טענו כי לא יסכימו שתכנון החקלאות בארץ ייעשה דרך פרטי חוק המים, ויחד עם זאת הודיעו שהם מסכימים למדיניות המוצהרת של הממשלה. לדעתי, יש סתירה בין שני הדברים האלה.

א.אולמרט:

בקשר לאיזון מחירי המים, מה אתם מציעים לגבי המשקים שהם בהם יקרים, ולגבי המשקים שהמים בהם זולים?

האם אתם מזדים כי ישנם ענפים שמבחינת המשק הבודד הם כדאיים, אך מבחינה משקית-כללית הם מזיקים, ואיך אתם מציעים לתכנן את מדיניות המים לגבי מקרים אלה?

איך תתייחסו לחלוקת המים מחוץ?

הינד ב. אבניאל:

איך אתם מציעים להרכיב את וועדת העררים להחלטות נציב המים?

מדוע אתם סבורים כי הוזלת המים במקומות בהם הם יקרים צריכה להיות על חשבון משלם המסים, ולא על חשבון אותן הנקודות שהמים בהן זולים?

האין המרכז החקלאי סבור שצריך להיות תכנון מבחינה זו שלא תינתנה הקלות למשקים המפתחים גידולים שאינם מתאימים לנתונים הטבעיים של המקום?

מה היה החסכון במים אילו היינו קובעים שהגידולים בכל מקום יהיו לפי הנתונים הטבעיים של המים?

ש. שורש:

נקודת המוצא היא, שאנו צפויים בשנים הקרובות למחסור במים, שיהווה אחת המגבלות להתפתחות החקלאות, ומכאן מתעוררות 3 שאלות:

1. האם לאור מצב זה, יש צורך בחוק אשר יקנה לממשלה סמכויות לשימוש במים לחקלאות, לתעשייה ולתצרוכת ביתית בצורה היעילה ביותר למשק. לי ברור ששימוש יעיל, פירושו איסור גידול בלתי יעיל.

2. נופח מחסור זה, מה היא הצורה לחלוקה צודקת של המים?

3. האם יש צורך לתת לממשלה סמכויות לצורך פיתוח איזורי חקלאות חדשים, שלא יתפתחו ללא העברת מים אליהם?

ע.ע.

מר שרייבר:

אנו תומכים בהצעת חוק המים, ורואים בו את האפשרות היחידה לקיום מדיניות פיתוח החקלאות, שהיא מדיניות מוצהרת של מדינת-ישראל. מדיניות זו אומרת: מאחר שהמים הם אחד הגורמים החשובים ביותר להתפתחות החקלאות, הם מוכרחים להיות בידי המדינה, כדי שהיא, בעזרת חוקים, תוכל לנהוג במים אלה לטובת כלל האוכלוסייה החקלאית ולטובת הגשמת מגמות הפיתוח של המדינה.

בודאי, זכור לכם שגם הממשלה המנדטורית בסיוע שלטונה בארץ הציעה חוק מים כללי, שהיו בו כמה הצעות חיוביות: היתה בו סמכות לממשלה לפקח על מקורות המים ועל המים עצמם, ניתנה לממשלה הבעלות על המים וכו', אולם יחד עם זאת היתה בחוק הגדרה שאנו כיהודים וכציונים התנגדנו לה והחקומטנו נגדה בכל תוקף - וזו היתה ההגדרה שהמים צמודים לקרקע ושאינן אפשרות להעביר את המים ממקום למקום. ראינו בהגדרה זו פגיעה חמורה באפשרויות פיתוח החקלאות, שהתנאי היסודי לכך הוא העברת המים ממקומות שהם נמצאים בשפע למקומות שהם חסרים. החוק המוצע יאפשר לממשלה לנהוג מדיניות פיתוח החקלאות על פני כל מרחבי הארץ, בלי לקחת בחשבון היכן נמצאים המים.

אצי ספור כי ישנם בארץ מקורות מים שאיננו יודעים עליהם, ואני מקווה שהם יימצאו, אבל ברור שבתנאים הקיימים אנו חייבים לנהוג חסכון רב במים. כל החקלאים המאורגנים בכל ההסתדרויות החקלאיות מקבלים את העיקרון שמוכרח להיות פיקוח על המים, וכי מוכרח להיות חוק הנותן אפשרות להעביר מים ממקומות בהם הם נמצאים בשפע למקומות בהם הם חסרים.

בארץ המפתחת חקלאות אינטנסיבית מוכרחה להיות לחקלאי, בעיקר זה היושב על שטח קרקע מצומצם, הזכות המאושרת בחוק לקבלת מים.

התנגדנו ואנו מתנגדים לכך שהחקלאות תתוכנן באמצעות חוק המים, לא משום שאנו מתנגדים לתכנון החקלאות. אנו סבורים שהחקלאות צריכה להיות מתוכננת, אולם איננו סבורים שהדרך הנכונה לכך היא ע"י הקצבות מים לגידולים שונים. אם המדינה תחליט, למשל, שאין צורך בבריכות דגים - ואני מבין שהיא לא תחליט כן, כי יש צורך במצרך חיוני זה - אולם בניה שנגיע לזמן בו נספק מן הים את כל תצרוכת הדגים שלנו ולא יהיה צורך בבריכות דגים, תהיה לה אפשרות לאסור את גידול הדגים או להוריד את מחירם. החקלאי חפשי, במסגרת הניתנת לו ע"י תכנון המדינה, לבחור לו את הענף החקלאי הרצוי לו. אנו תומכים בתכנון החקלאות, אבל לא באמצעות חוק זה, כי הוא עלול להיות שרירותי. במובן, התכנון מוכרח להיות כזה שיתן לחקלאי אפשרות לתקיים במנת המים שתוקצב לו.

מ. אולמרט:

האם המרכז החקלאי מטכיים לבדיקה מחודשת של מקורות המים?

מר שרייבר:

איננו בעד השוואת מחירי המים, כי מחיר שווה עלול לגרום לאבסורדים. אם מחיר המים יהיה שווה בכל מקום, זה ידרבן לגדל הכל בכל מקום, גם אם התנאים אינם מתאימים. אם לא נשווה את מחיר המים, יגדלו במקומות שהמים בהם יקרים גידולים שמחיר המים אינו מהווה לגביהם גורם מכריע. השוואת מחיר המים ימנע מישובים אלה לעשות את החישובים הנכונים.

יחד עם זאת, אנחנו בעד הוזלת מחיר המים באותם האיזורים שבהם קיום החקלאות בלי מים הוא בלתי אפשרי ושהמים בהם יקרים, היות והם מרוחקים ממקורות המים או שוכנים במקום גבוה, ואני מציע שההוזלה תהיה על חשבון כל המדינה, מפני שאנשי ישובים אלה ממלאים תפקידים לאומיים, בטחוניים ופוליטיים ממדרגה ראשונה, ואינני יודע מדוע החקלאים בלבד צריכים להשתתף בעזרה הניתנת לישובים אלה.

ע.ע.

לגבי החקלאים הבהנים ממחיר נמוך מאוד של המים, דבר הנותן להם יתרונות מסויימים לעומת יתר החקלאים, אנו מציעים להטיל עליהם היטל מינימלי, לפי הצעת מועצת המים, בשים לב לגורמי הייצור האחרים ולאחר שמיעת טענותיהם של החקלאים. אנו מציעים להקים קרן הוזלה, שמקורותיה יהיו בעיקר מתקציבי המדינה וחלק מההיטלים שיוטלו, בשיעורים נמוכים מאוד, על האיזורים שהמים בהם זולים במיוחד.

אנחנו בעד חלוקת המים מחדש, וזאת קובעת גם הצעת החוק. אנחנו בעד חלוקה רציונאלית של המים, חלוקה שתיתן אפשרות להעביר את עופי המים מאזור לאזור.

הצעת מועצת המים ומסכויותיה צריכים להיות כאלה שלא ייגרם עוול לחקלאי. צריך לתת למועצה סמכויות נרחבות ככל האפשר והרכבה צריך לתת ביטוי לרוב החקלאים בארץ לפי מסגרותיהם. מאחר שיש גם אפשרות של ערעור בפני וועדת שפיטה, יש להניח כי יימצע כל עוול.

ע. איכילוב: האם אתה מציע שהזכות להשתמש במים תהיה מוגבלת למכסימום של שטח?

מר שרייבר: אינני מציע רפוהמה אגררית באמצעות חוק זה, ואינני מציע שלא לתת לחקלאי את כל כמות המים הדרושה לו, אולם לגבי עיבודים חדשים צריך לקבוע את גודל היחידה המשקית ולספק את כמות המים הדרושה למשק זה.

ע. איכילוב: אני מבין שהחקלאי לא יקבל את כל כמות המים הדרושה לו במקרה שגודל משקו עולה על גודל היחידה שנקבעה ע"י המרכז החקלאי.

היו"ר ב. אבניאל: אנו מקדמים בברכה את נציגי התאחדות האכרים, קיבלנו מהם תזכיר, וכעת נשמע בעל-פה את השגותיהם להצעת החוק.

מר רוטמן: חוק המים ביסודו הוא נכון, ואנו זקוקים לו, אולם הוא כולל חומרות שנחיצותן במלא היקפן עדיין לא הוכחה. החוק מבוסס על מחקרי תה"ל, שלפיהם הגיעו לאומדן כמיות המים הנתונים לניצול כיום והכמות הנוספות שניתן לנצל ע"י פעולות פיתוח, אולם מחקרים אלה עדיין לא שלמים והנתונים הם עדיין בגדר אומדן.

ברור שאין אנו עשירים במים עד כדי בזבוז. רוח החוק צריכה להיות בכיוון של הנהגת משטר חסכון במים וחלוקתם הצודקת, אבל בלי קיפוח זכויות הצרכנים או פגיעה ברמת ואיכות היבולים.

הסמכויות הנרחבות הניתנות לשר החקלאות ולחבר עוזריו מאפשרות שחוק המים יהיה גם החוק המתכנן את החקלאות, ולכן אנו מתנגדים. אנו דורשים שרשות המים תהיה רשות ממלכתית.

אין בחוק הגדרה מפורשת על זכותו של האזרח לקבל מים, ואנו מציעים להכניס הגדרה זו.

סדר יעקבסון:

אין בהצעת החוק שום סעיף המקנה את הזכות לקבלת מים, בהצעה הראשונה, שעובדה ע"י דוערת כלכלית, נאמר כי כל הזקוק למים למטרה יעילה, זכאי לקבלם במסגרת חוק זה. אני מציע לחדש זכות זו, וכן אני מציע לתת לכל הזקוק למים את הרישות לתבוע את זכותו בדין, כי ידוע לנו על מקרים שחברת מקורות טרבה למספק מים לחקלאים באיזורים שהיא שימשה הספק היחיד.

יחד עם היכנס חוק זה לתקפו תבוטל תקנה לשעת חירום, מסגרת 1957, שלפיה רשאי כל מי שקיבל מים למטרה חקלאית לדרוש שהמספק יפשיך בהספקת המים גם לאחר שתמה תקופת החוזה. אם תקנה זו תבוטל, הצרכנים הוותיקים של "מקורות" ושל ספקים אחרים ישארו ללא הגנה, ולכן אני מציע כי תאיש הזקוק למים יהיה רשאי להגיש תביעה לבית המשפט, במקרה זה לוועדת המשיטה, והתביעה תהיה נגד הממשלה.

סדר גרמון:

בקשר לסעיף 3, איננו רואים שום סיבה מדוע לא יקבל אדם מים מן המקור הנמצא על אדמתו, בהתחשב עם העובדה שבעלי אדמות המבורכות במקורות מים שילמו בעדן כסף רב, וכן השקיעו כספים רבים בפיתוח מקורות המים. אנו מציעים להקנות זכות לפיצויים לבעל האדמה שנשללה ממנו זכות המים שהיתה צמודה לאדמתו.

סדר יעקבסון:

ישנם בהצעת החוק שני סוגים של הגבלות זכות המים: 1. קביעת נורמות; 2. קיצוב מים.

סעיף 9 דן בקביעת נורמות, כלומר, קביעת סכמה נכונה של מים. אם הכוונה היא ששר החקלאות יהיה מוסמך לקבוע סכמות נכונות הדרושות לגידולים החקלאיים - אנו מסכימים לכך. אנו מכירים בצורך לקבוע נורמות נכונות, אולם כאן טמונה סכנה מסוימת, כי יש הבדל ניכר בין הנורמה שמחשבים במעבדה המדעית לבין הנורמה במציאות. אי-אפשר לשמור בדיוקנות על הנורמה המדעית. אין למעביר שליטה גמורה על העוכד המבצע את ההשקאה שלא יבזבז מים. אם בשעת ההשקאה משתנה לחץ המים, זורמת כמות גדולה יותר של מים, ועל-כך אין החקלאי גידול להשגיח. את הגיפור והריסוס אי-אפשר לתבנן לפי ההשקאה, אלא להיפך. אנו דורשים שהשר יקבע את הנורמות רק באישור דוערת אנשי שדה של אותו ענף חקלאי.

החוק אינו מקנה זכות לפיצויים למי שקופח ע"י קביעת הנורמות, דבר שהוא בניגוד להגיון. אנו מציעים לקבוע במקרה זה זכות לפיצויים.

לפי סעיף 10, יכול שר החקלאות להכריז על איזורי קיצוב. קביעה זו תהיה תמיד במידה מסוימת שרירותית, כי למעשה אפשר להעביר מים לכל מקום. השר יכול לעשות בענין זה כרצונו, וגם מפעל המים הארצי יכול לעשות כרצונו. לעת-עתה לא קיימים איזורי קיצוב, כי אם איזורים מוגנים, היתה תכנית להכריז על חדרה כאזור מוגן ולאסור בה גידול דגים, כך בזמן שהעבירו מים מאזור חדרה לאזור מנשה, ולא הוכרז על איזור מנשה כאזור מוגן ומגדלים בו דגים במים שהועברו מאזור חדרה.

ושאלת השאלה: מה יתן לנו הקיצוב? בתוקף הקיצוב שמורה לשר החקלאות הסמכות להקציב כמויות מים, ז.א. לקבוע סכמות שהן למטה מהנורמה. כן שמורה לשר החקלאות הזכות לקבוע עדיפויות בתוך כל מטרה.

קיצוב מים לגידולי שדה, פירושו "בהכרח הקטנת השטח המרובע, ואם יקציבו מים למטעים, כל הפחחה ב-10% וב-20% תביא לידידת היבולים ב-50-60%. אפשר להקטין את שטחי המטע, אבל אינני יודע אם זוהי כוונת הממשלה.

ע.ע.

בתוקף הסמכות הניתנת לשר החקלאות לקבוע עדיפויות, הוא נהפך למתכנן האבסולוטי של החקלאות. שר החקלאות אמר לי בשיחה קודמת, כי סמכות כזאת ניתנת גם לשר המסחר והתעשייה, אשר יכול לאסור על ייבוא מצרך מסויים. יש הכדל בין שני הדברים האלה; אם שר-המסחר והתעשייה אוסר על ייבוא מצרך מסויים, הוא מגן בזה על הייצור הפנימי. הוצאת גזירה כזאת על החקלאות תהיה הרס ענפים מסויימים, ועל-כן אי-אפשר לתת סמכות כזאת לשר אחד או לוועדת שרים, כי אם רק לכנסת. לכן אנו מתנגדים למעייפים 10-15, מפני שהם לא אפקטיביים, החקלאי תמיד ימצא דרך להפחית את שטחי הגידול, ובמידה שיהיו אפקטיביים, הנזק יהיה גדול יותר מהרווח.

אולם יש בכל-זאת לעשות משהו - עלינו לבדוק

קודם היכן הבזבוז של המים. עד היום קיבלה תל-אביב מים ללא מודדים, וקשה לתאר מה גדול הבזבוז כל זמן שאין מודדים את המים. אילו היו מודדי-מים בפרדס-חנה, למשל, יכולנו לחסוך 40% מכמות המים שהיא צורכת. אני יודע על בתי-חרושת הצורכים כמויות מים גדולות, ואם כי יש באפשרותם להשתמש במים מזהמים, הם משתמשים במים נקיים, ואע"פ שיש באפשרותם להשתמש במים 2-3 פעמים, הם משתמשים בהם רק פעם אחת. ע"י מודדים וע"י קביעת צורמות אפשר לחסוך כמויות מים גדולות. בכל איזור שהוא בחזקת סכנה צריך להנהיג נורמה ומדידה.

שר החקלאות ק. לוי:

ההנחה הראשונה של נציגי התאחדות האכרים

היתה שלא הוכחה הנחיצות בחומרות שהחוק

מציג, שהחוק מבוסס על מחקרי תה"ל שעדיין לא הוכחו במציאות. גם בהרצאתי בכנסת וגם בדברי ההסבר של המהנדס קנטור, הוכחו עובדות שאי-אפשר לחלוק עליהן. אנחנו יודעים בכמה ירד מפלס המים ברצועות חשובות של איזור החוף. למעשה, כל הבארות צפונה מהירקון הומלחו, והוא הדין בעמק חפר. כאשר הכרזנו על עמק חפר כאזור מוגן, נעשה הדבר לאחר דיון עם משקי האיזור ובהסכמתם. בעצם, כל רצועת החוף נמצאת בסכנת המלחה, ויש הכרח בקביעת חומרות על-מנת לשמור על המים.

הכמות הכללית של המים הנראית לעין, לפי

הנתונים הנמצאים עכשיו בידינו, היא מצומצמת, הרבה יותר מצומצמת מזו הדרושה כדי להשקות את כל האדמה הראויה לעיבוד. יש הוכחות המחייבות חומרות בחוק, למען פיקוח על הצריכה ולמען ביצוע אפקטיבי של החסכון במים.

לענין הגדרה חיובית של הזכות למים, אנחנו

נביא הצעה אשר תגדיר את זכות המים באופן חיובי.

כן נכניס לחוק סעיף הקובע את החובה של

המשך הספקת מים.

אשר לסעיף 3, כאן יש אי-הבנה. החוק יקבע

את זכות המים, ללא כל קשר אם המים נמצאים בתחומי שטח העיבוד של החקלאי, או ברחוק מקום. לפי הצעת החוק, לא תהיה קיימת זכות הגדה, כפי שהיתה בהצעת החוק המנדטורי, זכות שקבעה כי אדם הנמצא ליד נהר או נחל יש לו זכות עודפת על זכותו של כל אזרח אחר הנמצא במרחק מה מהגדה.

שמחתי לשמוע כי התאחדות האכרים מסכימה

באופן עקרוני לקביעת נורמות. לפי הצעת החוק, יקבע שר החקלאות את הצורמות לאחר התייעצות במועצת המים, הכוללת גם גופים שהוגדרו בסעיף 103 של הצעת החוק.

ע.ע.

אשר לענין הנורמות עצמן, הביצוע עדיין רחוק. אי-אפשר לומר כעת במשך כמה שנים יקבעו הנורמות. הנורמות נקבעות לא על-ידי אנשי המשרד כי אם ע"י אנשי השדה. ישנו מוסד בשם "שירות השדה" ומוסדות אחרים המטפלים במחקר ובהדרכה לשימוש במים, ואני מעריך שבמשך הזמן תיקבענה הנורמות, והיננו, כמדינות מים אופטימליות, כיצד יבוצע הדבר? - יתכן שתיקבע נורמה, היינו כמות מים אופטימלית, וכל כמות מים עודפת שהחקלאי ישתמש בה תהיה במחיר גבוה יותר. יתכן שתמצאנה צורות אחרות לשמירת השימוש היעיל במים. גיפוד דריסטולהן יפעולות, טדיר ותבועיבוד השדה, וכאשר דועדת ההספקה לחקלאות תדון בענין זה, היא תביא את כל הגורמים האלה בחשבון. תיקבע נורמה שנתית, ולא נורמה של כל השקאה והשקאה.

אשר לפיצויים בקשר עם קביעת הנורמות, ישנם בחקלאות גורמים שונים להקטנת היבולים, ויכול חקלאי לטעון שיבולו ירד בגלל הנורמה, בעוד שהסיבה האמיתית היא הזנחה. במידה שתיקבע נורמה ובתנאים שלא תוכל לגרום נזק, לא יכול הדבר לשמש עילה לתביעת פיצויים, כי אחרת ישמש הדבר פתח לתביעות נזיקין שבגרסו ללא קשר עם כמות המים.

אשר למסכוינות בדבר קיצוב המים, הכוונה היא רק לשעת חירום, ואין כאן כל כוונה לתכנון החקלאות. לפני כל קביעה כזאת, יתן שר החקלאות לכל אדם להשיע טענותיו. גם קביעת עדיפויות תהיה רק בשעת חירום - יתכן שיהיה מצב בו יהיה צורך להבטיח, קודם כל, מי שתיה וצרכים הכרחיים.

נכון שכאשר אין מוציאים, יש בזבוז רב במים בערים, בתעשייה ובחקלאות. מטרת החוק למנוע בזבוז זה. צריך להיות בתקנות סעיף הקובע, למשל, כי לצרכי קירור במרחק מסויים מהים, חייבים להשתמש במי-ים.

למשיך את ההגדרות עם הצנצנת התאחדות ותאכרים
בישיבה הבאה.

הי"ר ב. אבניאל: